

Předsudky filosofické, základní

Od Řeků pocházejí dva základní filosofické předsudky (později se z jednoho z nich stal předsudek „vědecký“), které dodnes zatěžují evropské a Evropou ovlivněné (lidské) myšlení. Oba předsudky jsou tak významné a v dějinách dalekosáhle vlivné, protože v nich obou je obsaženo cosi správného, pravdivého. Protože však nejnebezpečnějším omylem je ten, který se pravdě nejvíc podobá resp. který v sobě nejvíc pravdy (pravdivých momentů) obsahuje, není tato okolnost žádným důvodem pro to, abychom takový omyl omlouvali nebo abychom vůči němu byli tolerantnější. Právě naopak: čím se omyl víc podobá pravdě, tím náročnější je náš závazek a naše povinnost jej odhalit, demaskovat a tím zneškodnit. První ze zmíněných základních předsudků spočívá v předpokladu, že složitost světa lze vysvětlit z několika základních a proto jednoduchých prvků (obvykle hmotné, materiální povahy). Druhý předsudek, téměř opačný, spočívá v přesvědčení, že veškerá složitost světa je založena na nepřesnostech a přibližnostech, nevyhnutelně provázejících uskutečňování nějakého dokonalého plánu či programu. To znamená, že v obou případech se jednoduchá skutečnost považuje za dokonalou, zatímco složitost se jeví být jakousi pokleslostí, jakýmsi úpadkem. Oba tyto předsudeky musíme odhalit jako předsudky; to je náš první úkol. Ale při něm nemůžeme a nesmíme zůstat. Naší rozhodující úlohou je rozpoznat pravdivost (polopravdivost, částečnou pravdivost – a tím nebezpečnou mylnost) obou těchto předsudečných pojetí a pokusit se o řešení, které by nezůstalo při jejich prostém zavržení a smetení se stolu, nýbrž které by se pokusilo ony pravdivé momenty osvobodit z původního mylného kontextu a zabudovat je do kontextu nového, v němž by se už nejevily jako protikladné, opačné, navzájem se vylučující, nýbrž naopak jako kompatibilní, navzájem se doplňující a vlastně spolupracující.

(Praha, 930802-1.)